GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף תשפ"ד, 2024
מספר השאלון: 8281
שם התלמיד/ה: _____

ספרות עברית וכללית

שאלון 8281 (70%)

הוראות לנבחן

מדינת ישראל
משרד החינוך
סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף תשפ"ד, 2024
מספר השאלון: 8281

שימו לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

ספרות עברית וכללית
הוראות
א. משך הבחינה: שלוש שעות.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון: סיפור קצר ושירה
פרק שני: דרמה
פרק שלישי: רומאן ונובלה
יש לענות על שלוש שאלות מן הפרק הראשון (חובה) – 66 נקודות
ועל שאלה אחת או מן הפרק השני או מן הפרק השלישי – 34 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת יצירות.
ד. הוראות מיוחדות:
(1) יש לרשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרתם לענות עליה.
(2) שימו לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
(3) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.
(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
בהצלחה!

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – סיפור קצר ושירה (חובה) – סיפור קצר

(66 נקודות)

ענו על שלוש מן השאלות 1–29 על פי ההוראות (לכל שאלה – 22 נקודות).

סיפור קצר

שימו לב: בשאלות 1–3 אפשר לענות גם על פי הסיפור "צלליות" מאת אמיר גוטפרוינד.

אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.

1. אמצעי עיצוב

(22 נקודות)

דיאלוגים, מחשבות והרהורים פנימיים, דמות המספר, אנלוגיות (הקבלות) ותיאורי מקום וסביבה, הם דרכים שבאמצעותן מעוצבים רעיונות מרכזיים בסיפורים קצרים.

בחרו בשתיים מן הדרכים האלה, והסבירו כיצד הן מסייעות לעצב רעיון מרכזי אחד או שני רעיונות מרכזיים בסיפור קצר שלמדתם. הדגימו את דבריכם.

2. מציאות חדשה

(22 נקודות)

בסיפורים קצרים מתוארת לעיתים דמות מרכזית שנקלעת למציאות חדשה עבורה.

תארו מציאות זו, כתבו מה במציאות זו חדש לדמות, והסבירו כיצד היא מתמודדת עימה. הדגימו את דבריכם.

3. מוטיבים

(22 נקודות)

בחרו מסיפור קצר שלמדתם בשני מוטיבים.

תארו כיצד המוטיבים באים לידי ביטוי בסיפור, והסבירו את תרומתם לבניית משמעותו.

4. צלליות

(22 נקודות)

צלליות / אמיר גוטפרוינד

הדוד נתן אומר בנוגע לאומנות הצלליות שלו: "אם לא הקיר הזה, איפה הייתי...".

מה הם התפקידים של אומנות הצלליות בחייו של הדוד נתן, ומהי התרומה של אומנות זו לבניית משמעות הסיפור?

הסבירו והדגימו את דבריכם.

פרק ראשון – סיפור קצר ושירה (חובה) – שירה – קבוצה ראשונה – תוכנית הלימודים הישנה בשירה

(66 נקודות)

ענו על שלוש מן השאלות 1–29 על פי ההוראות (לכל שאלה – 22 נקודות).

שירה

שימו לב: ב"שירה" יש שתי קבוצות של שאלות ושיר שלא נלמד:

קבוצה ראשונה – תוכנית הלימודים הישנה בשירה (שאלות 5–12)

קבוצה שנייה – תוכנית הלימודים החדשה בשירה (שאלות 13–28)

שיר שלא נלמד (שאלה 29).

קבוצה ראשונה – תוכנית הלימודים הישנה בשירה

<u>קבוצה ראשונה</u>

<u>שירת ימי הביניים</u>

5. לבי במזרח – יהודה הלוי

(22 נקודות)

(ראו בנספח: לִבִּי בְמִזְרָח)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

הביטוי "כרחוק מזרח ממערב" לקוח מספר תהלים (ק"ג, י"ב), ופירושו דברים הרחוקים זה מזה ומנוגדים זה לזה.

הסבירו והדגימו כיצד משמעויות אלה של הביטוי באות לידי ביטוי בשיר.

6. יפה נוף – יהודה הלוי

(22 נקודות)

(ראו בנספח: יְפֵה נוֹף)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

כיצד משתלבות בשיר זה תמונות שונות של ירושלים? הסבירו והדגימו את דבריכם.

7. הבא מבול – יהודה הלוי

(22 נקודות)

(ראו בנספח: הָבָא מַבּוּל)

קראו את השיר, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

א. כיצד בא לידי ביטוי בשיר זה המתח בין פחד והרגשת סכנה ובין אמונה ודבקות במטרה? הסבירו והדגימו את דבריכם.

(14 נקודות)

ב. הסבירו את התפקיד של הרמיזות המקראיות: "מַבּוּל" (בית 1) ו"תֵּבָה" (בית 4) בשיר זה.

(8 נקודות)

<u>קבוצה ראשונה</u>

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

<u>שירת חיים נחמן ביאליק</u>

8. לבדי – חיים נחמן ביאליק

(22 נקודות)

(ראו בנספח: לְבַדִּי)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

הסבירו את התרומה של מטפורת הציפור והגוזל להתפתחות מערכת היחסים בין השכינה לדובר בשיר זה. הדגימו את דבריכם.

<u>קבוצה ראשונה</u>

<u>שירת רחל</u>

9. רק על עצמי – רחל

(22 נקודות)

(ראו בנספח: רַק עַל עַצְמִי)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

הסבירו והדגימו כיצד הניגודים בין קטן לגדול ובין קרוב לרחוק מתארים את הרגשות של הדוברת בשיר ואת היחס שלה כלפי עצמה.

10. פגישה, חצי פגישה – רחל

(22 נקודות)

(ראו בנספח: פְּגִישָׁה, חֲצִי פְּגִישָׁה)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

מהי החוויה המתוארת בשיר זה? הסבירו והדגימו את התרומה של ציורי הלשון בשיר לביטוי חוויה זו.

11. מיכל – רחל

(22 נקודות)

(ראו בנספח: מִיכַל)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

קִרבה ומרחק מאפיינים את הקשר של המשוררת למיכל.

הסבירו והדגימו קביעה זו.

12. באחד גלגולי – רחל

(22 נקודות)

(ראו בנספח: בְּאַחַד גִּלְגּוּלַי)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

המשוררת משתמשת ברעיון הגלגול כדי לבטא את עולמה.

הסבירו והדגימו קביעה זו.

פרק ראשון – סיפור קצר ושירה (חובה) – שירה – קבוצה שנייה – תוכנית הלימודים החדשה בשירה

(66 נקודות)

ענו על שלוש מן השאלות 1–29 על פי ההוראות (לכל שאלה – 22 נקודות).

שירה

שימו לב: ב"שירה" יש שתי קבוצות של שאלות ושיר שלא נלמד:

קבוצה ראשונה – תוכנית הלימודים הישנה בשירה (שאלות 5–12)

קבוצה שנייה – תוכנית הלימודים החדשה בשירה (שאלות 13–28)

שיר שלא נלמד (שאלה 29).

קבוצה שנייה – תוכנית הלימודים החדשה בשירה

<u>קובץ ב</u>

13. הכניסיני תחת כנפך – חיים נחמן ביאליק

(22 נקודות)

(ראו בנספח: הַכְנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֶךָ)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

מהו מצבו הנפשי של הדובר בשיר?

הסבירו והדגימו את התרומה של השאלות הרטוריות בשיר, המבנה המעגלי בו ואחת מן המטפורות בשיר להבנת מצב זה.

14. היא יושבה לחלון – חיים נחמן ביאליק

(22 נקודות)

(ראו בנספח: הִיא יוֹשְׁבָה לַחַלּוֹן)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

המשמעות של שיר זה נבנית באמצעות נקודות מבט שונות על דמותה של רחלה.

הסבירו והדגימו קביעה זו.

15. זמר נוגה – רחל

(22 נקודות)

(ראו בנספח: זֶמֶר נוּגָה)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

בבית השני המשוררת אומרת: "נִפְגָּשׁוֹת לְדַק, נִפְרָדוֹת לָעַד".

פרשו דברים אלה, והסבירו כיצד הם מבטאים את הרגשות שהמשוררת מביעה בשיר כולו.

16. ימים לבנים – לאה גולדברג

(22 נקודות)

(ראו בנספח: יָמִים לְבָנִים)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

כיצד חוויית הבדידות באה לידי ביטוי בשיר? הסבירו והדגימו את דבריכם.

17. הילדים – יהודה עמיחי

(22 נקודות)

(ראו בנספח: הַיְלָדִים)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

על פי שיר זה, מה הם הרגשות המאפיינים את מערכת היחסים בין הורים לילדים? הסבירו והדגימו את דבריכם.

18. השחיינים – אגי משעול

(22 נקודות)

(ראו בנספח: הַשַּׂחְיָנִים)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

בשתי השורות המסיימות את השיר יש שינוי ביחס של הדוברת כלפי הזקנות מן הדיור המוגן.
הסבירו והדגימו קביעה זו.

19. מתנה – חמוטל בר יוסף

(22 נקודות)

(ראו בנספח: מַתָּנָה)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

כיצד הגיבה האם על המתנה שקיבלה מן האב, וכיצד הגיבה על המתנות של הבת?
הסבירו כיצד השפיעו תגובות אלה על הבת.

20. אינני יכול להביא לך, בני – אורי ברנשטיין

(22 נקודות)

(ראו בנספח: שיר 18 מתוך: שירים לפסנתר יחיד)

לפניכם שיר 18 ממחזור השירים "שירים לפסנתר יחיד" מאת אורי ברנשטיין (המתחיל במילים: "אינני יכול להביא לך, בני").

קראו אותו, וענו על השאלה שאחריו.

כיצד מעוצב בשיר זה חוסר האונים של האב ביחסים עם בנו? הסבירו והדגימו את דבריכם.

<u>קובץ ז</u>

21. בכל לבי אמת – יהודה הלוי

(22 נקודות)

(ראו בנספח: בְּכָל־לִבִּי אֱמֶת)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

בחרו בשלוש מן השאלות הרטוריות בשיר, פרשו אותן, והסבירו את תרומתן לעיצוב היחס של הדובר לאלוהים.

22. שחי לאל – שלמה אבן גבירול

(22 נקודות)

(ראו בנספח: שְׁחִי לָאֵל)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

מהי עמדת הדובר בשיר כלפי האל? הסבירו את התרומה של שתי דרכי עיצוב להבנת עמדה זו.

23. עטור מצחך – אברהם חלפי

(22 נקודות)

(ראו בנספח: [עָטוּר מִצְחֵךְ])

לפניכם שיר מאת אברהם חלפי (המתחיל במילים: "עטור מצחך זהב שחור"). קראו אותו, וענו על השאלה שאחריו.

הסבירו והדגימו כיצד המתח בין קרבה ובין ריחוק בא לידי ביטוי בשיר. בתשובתכם הסבירו גם שניים מן האמצעים האומנותיים התורמים לעיצוב מתח זה.

24. מאהב חדש – דן פגיס

(22 נקודות)

(ראו בנספח: מְאַהֵב חָדָשׁ)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

מערכת היחסים המתוארת בשיר מעוצבת באמצעות השימוש בחושים. הסבירו והדגימו קביעה זו על פי השיר כולו.

25. ליופי אין מין – יותם ראובני

(22 נקודות)

(ראו בנספח: [לַיֹּפִי אֵין מִין])

לפניכם שיר מאת יותם ראובני (המתחיל במילים: "ליופי אין מין"). קראו אותו, וענו על השאלה שאחריו.

על פי שיר זה, בני האדם מבקשים את היופי, אך היופי חומק מהם.
הסבירו והדגימו קביעה זו.

26. אמנות – אמיר אור

(22 נקודות)

(ראו בנספח: אֱמָנוּת)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

בשיר זה מעשה היצירה מדומה למעשה הבריאה.
הסבירו והדגימו קביעה זו.

27. בכל זאת אני עולה – מאיה אנג'לו

(22 נקודות)

(ראו בנספח: בְּכָל זֹאת אֲנִי עוֹלָה)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

בשיר זה הדוברת מתריסה נגד החברה הסובבת אותה.

הסבירו והדגימו קביעה זו.

28. שוב אברך את השמש לשלום – פרוע' פרוחזאד

(22 נקודות)

(ראו בנספח: שׁוּב אֲבָרֵךְ אֶת הַשֶּׁמֶשׁ לְשָׁלוֹם)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

הסבירו את התרומה של תיאורי הטבע בשיר לבניית משמעותו. הדגימו את דבריכם.

פרק ראשון – סיפור קצר ושירה (חובה) – שירה – שיר שלא נלמד

(66 נקודות)

ענו על שלוש מן השאלות 1–29 על פי ההוראות (לכל שאלה – 22 נקודות).

שירה

שימו לב: ב"שירה" יש שתי קבוצות של שאלות ושיר שלא נלמד:

קבוצה ראשונה – תוכנית הלימודים הישנה בשירה (שאלות 5–12)

קבוצה שנייה – תוכנית הלימודים החדשה בשירה (שאלות 13–28)

שיר שלא נלמד (שאלה 29).

שיר שלא נלמד

---

29. שיר שלא נלמד

(22 נקודות)

(ראו בנספח: בַּיִת)

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

על פי שיר זה, יש זהות בין בית ובין האדם.

הסבירו והדגימו קביעה זו.

פרק שני – דרמה

אם בחרתם בפרק זה, ענו על אחת מן השאלות 30–35 (34 נקודות).

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך"
טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו", "רומיאו ויוליה"

30. טרגדיה – הטעות הטרגית

(34 נקודות)

גיבור הטרגדיה מביא אסון על עצמו ועל סביבתו לא בשל אישיות שלילית במהותה, אלא בשל שיפוט מוטעה, ליקוי מוסרי או חולשה באופיו.
הסבירו והדגימו קביעה זו על שני חלקיה, על פי הטרגדיה שלמדתם.

טרגדיות של סופוקלס
"אנטיגונה"

31. אנטיגונה
(34 נקודות)
(ראו בנספח: אנטיגונה)

לפניכם דברים שהמקהלה בטרגדיה "אנטיגונה" אומרת בנוגע לאדם באשר הוא.
קראו אותם, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריהם.

א. כיצד דברים אלה באים לידי ביטוי בעלילת הטרגדיה? הסבירו והדגימו את דבריכם.
(20 נקודות)

ב. על פי קטע זה, מהו התפקיד של המקהלה במחזה?
ציינו והדגימו תפקיד נוסף של המקהלה במחזה.
(14 נקודות)

טרגדיות של סופוקלס
"אדיפוס המלך"

32. אדיפוס המלך
(34 נקודות)
(ראו בנספח: אדיפוס המלך)

לפניכם דברי המקהלה בסיום הטרגדיה "אדיפוס המלך".
קראו אותם, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריהם.

א. דברים אלה מתארים את קורותיו של אדיפוס המלך בטרגדיה. הסבירו והדגימו קביעה זו.
(20 נקודות)

ב. על פי קטע זה, מהו התפקיד של המקהלה במחזה?
ציינו והדגימו תפקיד נוסף של המקהלה במחזה.
(14 נקודות)

טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו", "רומיאו ויוליה"

33. טרגדיה – סיבוך בעלילה ובנפש
(34 נקודות)

מהו הסיבוך בעלילת הטרגדיה של שקספיר שלמדתם, ומהו הסיבוך בנפש הדמות המרכזית בטרגדיה זו?
האם סיבוכים אלה נפתרים? הסבירו והדגימו את דבריכם.

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

<u>מחזה מודרני (מן המאה ה־19 או מן המאה ה־20)</u>

34. מחזה מודרני – אנטי גיבור

(34 נקודות)

דמות ה"אנטי גיבור" אינה מתאפיינת באידיאליזם, אומץ או מוסר נשגב (תכונות המאפיינות את דמות ה"גיבור").

פעמים רבות היא פסיבית, אין לה שליטה לא על מהלך חייהם של הסובבים אותה ולא על מהלך חייה עצמה, והיא מגלמת דווקא את החולשות האנושיות.

על פי דברים אלה, האם הדמות המרכזית במחזה המודרני שלמדתם היא "אנטי גיבור"?

הסבירו והדגימו את דבריכם.

35. מחזה מודרני – סיום העלילה

(34 נקודות)

סיום "סגור" פותר את כל השאלות והתסבוכות שהוצגו במהלך המחזה, ואילו סיום "פתוח" אינו פותר אותן.

האם למחזה המודרני שלמדתם יש סיום "סגור" או סיום "פתוח"? האם הסיום הזה הפתיע אתכם או שהוא היה צפוי?

הסבירו והדגימו את דבריכם.

איזה רושם הותיר בכם סיום זה? נמקו את דבריכם.

פרק שלישי – רומאן ונובלה

אם בחרתם בפרק זה, ענו על אחת מן השאלות 36–38 (34 נקודות).

שימו לב: על שאלות 36–37 אפשר לענות גם על פי הרומאן "1984" מאת ג'ורג' אורוול.

---

36. המלצה על היצירה

(34 נקודות)

"בוקטוק" (BookTok) הוא תופעה עולמית שצברה תאוצה בשנה האחרונה, ובה יוצרי תוכן ממליצים במרשתת (אינטרנט) על ספרים שקראו.

כתבו המלצה על הרומאן או על הנובלה שלמדתם שיכולה לעודד גולשים ברשתות החברתיות לקרוא יצירה זו. בססו את המלצתכם על פרטים כמו אירועים ודמויות בעלילה, מבנה היצירה ונושאים מרכזיים בה.

37. קרבה בין דמויות

(34 נקודות)

כיצד התחיל הקשר בין שתי דמויות מרכזיות ברומאן או בנובלה שלמדתם? הסבירו והדגימו כיצד השפיע הקשר בין הדמויות האלה על חייה ועל גורלה של כל אחת מהן.

38. 1984

(34 נקודות)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

1984 / ג'ורג אורוול

העולם המתואר ברומאן "1984" מעורר בקוראים בהלה ורתיעה.

הסבירו והדגימו קביעה זו. בתשובתכם התייחסו להתרחשויות בעלילה ובחיי הנפש של הגיבורים.

נספח – הטקסטים

לִבִּי בְּמִזְרָח

יהודה הלוי

לִבִּי בְּמִזְרָח וְאָנֹכִי בְּסוֹף מַעֲרָב — / אֵיךְ אֶטְעֲמָה אֵת אֲשֶׁר אֹכַל וְאֵיךְ יֶעֱרַב?
אֵיכָה אֲשַׁלֵּם נְדָרַי וֶאֱסָרַי, בְּעוֹד / צִיּוֹן בְּחֶבֶל אֱדוֹם וַאֲנִי בְּכֶבֶל עֲרַב?
יֵקַל בְּעֵינַי עָזֹב כָּל טוּב סְפָרַד, כְּמוֹ / יֵקַר בְּעֵינַי רְאוֹת עַפְרוֹת דְּבִיר נֶחֱרָב!

יְפֵה נוֹף

יהודה הלוי

יְפֵה נוֹף, מְשׂוֹשׂ תֵּבֵל, קִרְיָה לְמֶלֶךְ רָב, / לְךָ נִכְסְפָה נַפְשִׁי מִפַּאֲתֵי מַעֲרָב!
הֲמוֹן רַחֲמַי נִכְמָר כִּי אֶזְכְּרָה קֶדֶם, / כְּבוֹדֵךְ אֲשֶׁר גָּלָה וְנָוֵךְ אֲשֶׁר חָרַב.
וּמִי יִתְּנֵנִי עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים, עַד / אָרוּחָה בְדִמְעָתִי עֲפָרֵךְ וְיִתְעָרֵב!
דְּרַשְׁתִּיךְ, וְאִם מַלְכֵּךְ אֵין בָּךְ וְאִם בְּמָקוֹם / צְרִי גִלְעָדֵךְ — נָחֹשׁ שָׁרָף וְגַם עֹקֶרֶב.
הֲלֹא אֶת אֲבָנַיִךְ אֶחוֹנֵן וְאֶשְׁקֹם / וְטַעַם רְגָבַיִךְ לְפִי מִדְבַּשׁ יֶעֱרַב!

הֲבָא מַבּוּל

יהודה הלוי

הֲבָא מַבּוּל וְשָׂם תֵּבֵל חֳרָבָה? / וְאֵין לִרְאוֹת פְּנֵי אֶרֶץ חֳרָבָה,
וְאֵין אָדָם וְאֵין חַיָּה וְאֵין עוֹף — / הֲסָף הַכֹּל וְשָׁכְבוּ מַעֲצֵבָה?
וּבְרֵאוֹת הַר וְשׁוּחָה לִי מְנוּחָה, / וְאֶרֶץ הָעֲרָבָה לִי עֲרֵבָה.
וְאַשְׁגִּיחַ לְכָל עֵבֶר — וְאֵין כֹּל, / אֲבָל מַיִם וְשָׁמַיִם וְתֵבָה,
וְלִוְיָתָן בְּהַרְתִּיחוֹ מְצוּלָה, / וְאֶחְשֹׁב כִּי תְהוֹם יַחְשֹׁב לְשֵׁיבָה.
וְלֵב הַיָּם יְכַחֵשׁ בָּאֳנִיָּה, / כְּאִלּוּ הִיא בְּיַד הַיָּם גְּנֵבָה!
וְיָם יִזְעַף — וְנַפְשִׁי תַּעֲלֹז, כִּי / אֲלֵי מִקְדַּשׁ אֱלֹהֶיהָ קְרֵבָה.

לְבַדִּי

חיים נחמן ביאליק

בית 1

כֻּלָּם נָשָׂא הָרוּחַ, כֻּלָּם סָחַף הָאוֹר,
שִׁירָה חֲדָשָׁה אֶת־בֹּקֶר חַיֵּיהֶם הִרְנִינָה;
וַאֲנִי, גּוֹזָל רַךְ, נִשְׁתַּכַּחְתִּי מִלֵּב
תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה.

בית 2

בָּדָד, בָּדָד נִשְׁאַרְתִּי, וְהַשְּׁכִינָה אַף־הִיא
כְּנַף יְמִינָהּ הַשְּׁבוּרָה עַל־רֹאשִׁי הִרְעִידָה.
יָדַע לִבִּי אֶת־לִבָּהּ: חָרוֹד חָרְדָה עָלַי,
עַל־בְּנָהּ, עַל־יְחִידָהּ.

בית 3

כְּבָר נִתְגָּרְשָׁה מִכָּל־הַזְּוִיּוֹת, רַק־עוֹד
פִּנַּת סֵתֶר שׁוֹמֵמָה וּקְטַנָּה נִשְׁאָרָה —
בֵּית־הַמִּדְרָשׁ — וַתִּתְכַּס בַּצַּל, וָאֶהְיֶה
עִמָּהּ יַחַד בַּצָּרָה.

בית 4

וּכְשֶׁכָּלָה לְבָבִי לַחֲלוֹן, לָאוֹר,
וּכְשֶׁצַּר־לִי הַמָּקוֹם מִתַּחַת לִכְנָפָהּ —
כָּבְשָׁה רֹאשָׁהּ בִּכְתֵפִי, וְדִמְעָתָהּ עַל־דַּף
גְּמָרְתִּי נָטָפָה.

בית 5

חֶרֶשׁ בָּכְתָה עָלַי וַתִּתְרַפֵּק עָלָי,
וּכְמוֹ שָׂכָה בִּכְנָפָהּ הַשְּׁבוּרָה בַּעֲדִי:
"כֻּלָּם נָשָׂא הָרוּחַ, כֻּלָּם פָּרְחוּ לָהֶם,
וְאַוָּתֵר לְבַדִּי, לְבַדִּי..."

בית 6

וּכְעֵין סִיּוּם שֶׁל־קִינָה עַתִּיקָה מְאוֹד,
וּכְעֵין תְּפִלָּה, בַּקָּשָׁה וַחֲרָדָה כְּאַחַת,
שָׁמְעָה אָזְנִי בַּבְּכִיָּה הַחֲרִישִׁית הַהִיא
וּבַדְּמָעָה הַהִיא הָרוֹתַחַת —

רַק עַל עַצְמִי

רחל

רַק עַל עַצְמִי לְסַפֵּר יָדַעְתִּי.
צַר עוֹלָמִי כְּעוֹלַם נְמָלָה,
גַּם מַשָּׂאִי עָמַסְתִּי כָּמוֹהָ,
רַב וְכָבֵד מִכְּתֵפִי הַדַּלָּה.

גַּם אֶת דַּרְכִּי — כְּדַרְכָּהּ אֶל צַמֶּרֶת —
דֶּרֶךְ מַכְאוֹב וְדֶרֶךְ עָמָל,
יַד עֲנָקִים זְדוֹנָה וּבוֹטַחַת,
יָד מִתְבַּדַּחַת שָׂמָה לְאַל.

כָּל אָרְחוֹתַי הִלִּיז וְהִדְמִיעַ
פַּחַד טָמִיר מִיַּד עֲנָקִים.
לָמָּה קְרָאתֶם לִי, חוֹפֵי הַפֶּלֶא?
לָמָּה כְּזַבְתֶּם, אוֹרוֹת רְחוֹקִים?

פְּגִישָׁה, חֲצִי פְּגִישָׁה

רחל

פְּגִישָׁה, חֲצִי פְּגִישָׁה, מַבָּט אֶחָד מָהִיר,
קְטָעֵי נִיבִּים סְתוּמִים — זֶה דַּי...
וְשׁוּב הֵצִיף הַכֹּל, וְשׁוּב הַכֹּל הִסְעִיר
מִשְׁבַּר הָאשֶׁר וְהַדְּוָי.

אַף סֶכֶר שִׂכְחָה — בָּנִיתִי לִי מָגֵן —
הִנֵּה הָיָה כְּלֹא הָיָה.
וְעַל בִּרְכַּי אֶכְרַע עַל שְׂפַת אֲגַם סוֹאֵן
לִשְׁתּוֹת מִמֶּנּוּ לְרָוָיָה!

מִיכַל

רחל

מִיכַל, אָחוֹת רְחוֹקָה! לֹא נִתַּק חוּט הַדְּוֹרוֹת,
לֹא שָׁלְטוּ בְּכַרְמֵךְ הַנּוּגָה חֲרֵלֵי הַזְּמָן,
עַל כְּתֹנֶת מִשְׁיֵךְ לֹא דָּהוּ פַּסֵּי אַרְגָּמָן
וְצִלְצוּל אֶצְעָדוֹת זָהֳבֵךְ עוֹד הָאָזֶן תִּקְלֹט.

לֹא אַחַת רְאִיתִיךְ נִצָּבֶת לְיַד הָאֶשְׁנָב,
בְּעֵינֵךְ הַיָּפָה מְהוּלִים גַּאֲוָה וָרֹךְ;
מִיכַל, אָחוֹת רְחוֹקָה, אֲנִי עֲצוּבָה כָּמוֹךְ,
כָּמוֹךְ נְדוּנוֹתִי לָבוּז לַאֲשֶׁר אֹהַב.

וַתֶּאֱהַב מִיכַל בַּת שָׁאוּל אֶת דָּוִד... וַתִּבֶז לוֹ בְּלִבָּהּ
(שמואל א, י"ח, כ'; שמואל ב, ו', ט"ז)

בְּאַחַד גְּלְגּוּלַי

רחל

הֶהָיִיתִי חַיָּה בֵּין חַיּוֹת הַשָּׂדֶה
בְּיָמִים רְחוֹקִים, בְּאַחַד גִּלְגּוּלַי?
וּמֵאָז לִי קְרֶבַת הָאָחוֹת לְחַי
וְאֵימַת הָאָדָם הָרוֹדֶה?

אֶפֹּרֶת הַנּוֹצָה וְחַסְרַת הַמָּגֵן
גֶּלְגֻּלָּה־פִּרְפָּרָה בִּי נִשְׁמַת צִפּוֹר?
מַנְגִּינָה עַנְמוּמִית, אַהֲבַת הַדְּרוֹר —
הֵן מִמֶּנָּה, מִמֶּנָּה שְׁתֵּיהֶן.

וְאוּלַי בַּגִּלְגּוּל הָרָחוֹק־קָדוּם
הָיִיתִי גִּבְעֹל־עֲשָׂבִים יָרַקְרַק?
וְלָכֵן בְּאִמִּי־אֲדָמָה אֶדְבַּק,
וּמְנוּחַי בְּחֵיקָהּ הַשָּׁחוּם.

הַכְנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֵךְ

חיים נחמן ביאליק

הַכְנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֵךְ,
וַהֲיִי לִי אֵם וְאָחוֹת,
וִיהִי חֵיקֵךְ מִקְלַט רֹאשִׁי,
קַן־תְּפִלּוֹתַי הַנִּדָּחוֹת.

וּבְעֵת רַחֲמִים, בֵּין־הַשְּׁמָשׁוֹת,
שְׂחִי וַאֲגַל לָךְ סוֹד יִסּוּרַי:
אוֹמְרִים, יֵשׁ בָּעוֹלָם נְעוּרִים —
הֵיכָן נְעוּרַי?

וְעוֹד רָז אֶחָד לָךְ אֶתְוַדֶּה:
נַפְשִׁי נִשְׂרְפָה בְלַהֲבָה;
אוֹמְרִים, אַהֲבָה יֵשׁ בָּעוֹלָם —
מַה־זֹּאת אַהֲבָה?

הַכּוֹכָבִים רְמוּ אוֹתִי,
הָיָה חֲלוֹם — אַךְ גַּם הוּא עָבָר;
עַתָּה אֵין לִי כְּלוּם בָּעוֹלָם —
אֵין לִי דָּבָר.

הַכְנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֵךְ,
וַהֲיִי לִי אֵם וְאָחוֹת,
וִיהִי חֵיקֵךְ מִקְלַט רֹאשִׁי,
קַן־תְּפִלּוֹתַי הַנִּדָּחוֹת.

הִיא יוֹשְׁבָה לַחַלּוֹן

חיים נחמן ביאליק

הִיא יוֹשְׁבָה לַחַלּוֹן
וְשׂוֹרֶקָה שְׂעָרָהּ,
בְּעֵינֵיכֶם הִיא פְּרוּצָה
וּבְעֵינַי הִיא טָרָה.

מַר לִי מַר, לִבִּי
הַיּוֹם עָלַי רָע,
אִם רָחֵלָה אֵיננָּה –
אֲנִי אָנָה בָּא?

פֶּה יֵשׁ לַבְּרִיּוֹת
וְהוֹלְכוֹת הֵן רָכִיל,
אַךְ רָחֵלָה לִי הִיא
וְאָנֹכִי לְרָחֵל.

מַר לִי מַר, לִבִּי
הַיּוֹם עָלַי רָע,
אִם רָחֵלָה אֵיננָּה –
אֲנִי אָנָה בָּא?

בָּעֶרֶב כִּי־אֵצֵא
אֶל מִשְׁעוֹל הַקָּמָה –
וְרָחֵלָה אֵין עִמִּי –
אֵין עִמִּי הַנְּשָׁמָה.

מַר לִי מַר, לִבִּי
הַיּוֹם עָלַי רָע,
אִם רָחֵלָה אֵיננָּה –
אֲנִי אָנָה בָּא?

שִׁבֳּלִים, גִּבְעוֹלִים,
לְרָחֵלָה שְׁאוּ שְׁלוֹמִי
וַעֲנוּ בִי: אִם תְּאַחֵר –
וּמַתִּי בִּמְקוֹמִי.

מַר לִי מַר, לִבִּי
הַיּוֹם עָלַי רָע,
אִם רָחֵלָה אֵיננָּה –
אֲנִי אָנָה בָּא?

זֶמֶר נוּגָה

רחל

בית 1

הֲתִשְׁמַע קוֹלִי, רְחוֹקִי שֶׁלִּי,
הֲתִשְׁמַע קוֹלִי, בַּאֲשֶׁר הִנָּךְ –
קוֹל קוֹרֵא בְּעֹז, קוֹל בּוֹכֶה בְּדָמִי
וּמֵעַל לַזְּמַן מְצַוֶּה בְּרָכָה?

בית 2

תֵּבֵל זוֹ רַבָּה וּדְרָכִים בָּהּ רָב.
נִפְגָּשׁוֹת לְדַק, נִפְרָדוֹת לָעַד.
מְבַקֵּשׁ אָדָם, אַךְ כּוֹשְׁלוֹת רַגְלָיו,
לֹא יוּכַל לִמְצֹא אֶת אֲשֶׁר אָבַד.

בית 3

אַחֲרוֹן יָמַי כְּבָר קָרוֹב אוּלַי,
כְּבָר קָרוֹב הַיּוֹם שֶׁל דְּמָעוֹת פְּרִידָה,
אֲחַכֶּה לְךְ עַד יִכְבּוּ חַיַּי,
כְּחַכּוֹת רָחֵל לְדוֹדָהּ.

יָמִים לְבָנִים

לאה גולדברג

בית 1

יָמִים לְבָנִים, אֲרֻכִּים כְּמוֹ בַּקִּיץ קַרְנֵי־הַחַמָּה.
שַׁלְוַת־בְּדִידוּת גְּדוֹלָה עַל מֶרְחַב הַנָּהָר.
חַלּוֹנוֹת פְּתוּחִים לִרְוָחָה אֶל תְּכֵלֶת־דְּמָמָה.
גְּשָׁרִים יְשָׁרִים וּגְבוֹהִים בֵּין אֶתְמוֹל וּמָחָר.

בית 2

לְבָבִי הִתְרַגֵּל אֶל עַצְמוֹ וּמוֹנֶה בִּמְתִינוּת דְּפִיקוֹתָיו.
וּלְמֶתֶק הַקֶּצֶב הָרַךְ נִרְגַּע, מִתְפַּיֵּס, מְוַתֵּר,
כְּתִינוֹק מְזַמֵּר שִׁיר־עַרְשׂוֹ טֶרֶם סְגוֹר אֶת עֵינָיו,
עֵת הָאֵם הַלֵּאָה נִרְדְּמָה וּפָסְקָה מִזַּמֵּר.

בית 3

כָּל־כָּךְ קַל לָשֵׂאת שְׁתִיקָתְכֶם, יָמִים לְבָנִים וְרֵיקִים!
הֵן עֵינַי לָמְדוּ לְחַיֵּךְ וְחָדְלוּ מִשָּׁכְבָר
לְזָרֵז עַל לוּחַ־שָׁעוֹן אֶת מֵרוֹץ הַדַּקִּים.
יְשָׁרִים וּגְבוֹהִים הַגְּשָׁרִים בֵּין אֶתְמוֹל וּמָחָר.

הַיְלָדִים

יהודה עמיחי

הַיְלָדִים רָצִים יוֹם יוֹם בְּמִגְרַשׁ הַמִּשְׂחָקִים.
בִּתְנוּעוֹת רַגְלֵיהֶם הַקְּטַנּוֹת הֵם מְסוֹבְבִים
אֶת כַּדּוּר הָאֲדָמָה כְּמוֹ בְּקַרְקָס,
הֵם רוֹצִים לִהְיוֹת לוּלְיָנִים וְקוֹסְמִים.

הַיְלָדִים מוֹדִים לָנוּ עֶרֶב עֶרֶב שֶׁהֵבֵאנוּ אוֹתָם
לָעוֹלָם. בְּנִימּוּס יָפֶה הֵם זוֹקְפִים אֶת עַצְמָם
בְּמִטּוֹתֵיהֶם וּבְזְרוֹעוֹת עָתִיד קְטַנּוֹת
הֵם נִתְלִים עַל עֹרֶף קָשֶׁה, גַּעְגּוּעֵי
הוֹרֵיהֶם הֵם צַעֲצוּעֵיהֶם.
אַחַר כָּךְ הֵם שׁוֹכְבִים עַל הַגַּב
כְּצַיָּרֵי תִּקְרוֹת בְּבָתֵּי־תְּפִלָּה
וּמְצַיְּרִים לָהֶם שָׁמַיִם יָפִים.

אֲנִי פּוֹתֵחַ אֶת הַחַלּוֹן:
כָּל הֶחָלָל הַחִיצוֹן עוֹבֵר דֶּרֶךְ הַחֶדֶר
וַאֲנִי סוֹלֵחַ אָז לְהוֹרַי שֶׁעָשׂוּ אוֹתִי.
אֲנִי יוֹשֵׁב לְיַד הַיְלָדִים עַד שֶׁהֵם נִרְדָּמִים
וַאֲנִי אוֹמֵר שֶׁבַע פְּעָמִים
כְּמוֹ בִּתְפִלַּת הַנְּעִילָה בְּיוֹם כִּפּוּר:
"אֲנִי לֹא אֱלֹהִים",
שֶׁבַע פְּעָמִים,
אֲנִי לֹא אֱלֹהִים.

הַשַּׂחְיָנִים

אגי משעול

זְקֵנוֹת מִן הַדִּיּוּר הַמּוּגָן
בָּאוֹת בְּדִיּוּק בְּעֶשֶׂר לִשְׂחוֹת.
לְאַט הֵן מַשְׁקִיעוֹת אֶת גּוּפָן בְּתוֹךְ הַמַּיִם
וְאָז הֵן צָפוֹת שָׁם עַל פְּנֵי מַסְלוּלֵי הַשְּׂחִיָּה
וְרַק עֵינֵיהֶן נוֹצְצוֹת מִתַּחַת לְכוֹבְעֵי הַגּוּמִי הַוְרֻדִּים.

מִפַּעַם לְפַעַם הֵן מִתְהַפְּכוֹת עַל גַּבָּן
וּמְפַרְפְּרוֹת כְּטוֹבְעוֹת בַּמּוּבָן הָרָחָב יוֹתֵר
וְאָבְרֵיהֶן שֶׁהִתְמַזְּגוּ כְּבָר זֶה בָּזֶה
עַד שֶׁאֵין הֵם רְאוּיִים עוֹד לִשְׁמָם
מְבַצְבְּצִים פֹּה וָשָׁם מִן הָאַדְוָוֹת
כְּאִלּוּ וְתֵר שָׁם מִישֶׁהוּ עַל זוּטוֹת כְּגוֹן אֵלּוּ.

אַךְ אָנוּ הַשַּׂחְיָנִים הָאֲמִתִּיִּים הַקּוֹרְעִים אֶת הַמַּיִם,
שֶׁגּוּפֵינוּ הַשְּׂחֻמִּים מַבְרִיקִים בַּשֶּׁמֶשׁ
וּשְׁרִירֵינוּ חוֹגְגִים אֶת הַתְּנוּעָה,
אָנוּ הַמְּגִיחִים מְמַעֲמַקִּים
וּבְרֵאוֹת מְלֵאוֹת צוֹלְלִים שׁוּב לְתוֹכָם,
מִתְקַשִּׁים לְהִתְגַּבֵּר עַל הֲנָאָתֵנוּ הַכְּמוּסָה
לַחֲלֹף כְּחֵץ עַל פְּנֵיהֶן
וְכִלְאַחַר יָד שֶׁל חֵן לְהַתִּיז עֲלֵיהֶן
אֶת מְשׁוּבַת נְעוּרֵינוּ.

וְאֵין בָּנוּ חֶמְלָה לְמִתְחַזִּים.
לְהֵפֶךְ:
בִּרְמָזִים גַּסִּים אָנוּ מְסַלְּקִים אוֹתָן לִמְקוֹמָן הָרָאוּי
שֶׁהוּא בְּשׁוּם אֹפֶן לֹא כָּאן בֵּינֵינוּ
הַשּׂוֹחִים
בְּלִי כָּל עִנְיָן לַחֲזוֹת דַּוְקָא עַכְשָׁו
בַּתַּכְלִית אֵלֶיהָ אָנוּ חוֹתְרִים.

מַתָּנָה

חמוטל בר יוסף

הָיִיתִי בַּת תֵּשַׁע כְּשֶׁהֶחְלַטְתִּי לַעֲשׂוֹת מַתָּנָה לְאִמִּי לְיוֹם הֻלַּדְתָּהּ,
לַעֲשׂוֹת לְבַדִּי וְלָכֵן בַּסֵּתֶר, מַשֶּׁהוּ שֶׁאֲנִי יְכוֹלָה,
מַשֶּׁהוּ שֶׁעָשִׂיתִי לְבַד, שֶׁיַּעֲשֶׂה לָהּ הַפְתָּעָה,
שֶׁיִּהְיֶה נֶחְמָד בְּעֵינֶיהָ, שֶׁיַּעֲשֶׂה לָהּ קְצָת שִׂמְחָה.

בַּסֵּתֶר תָּפַרְתִּי מִמְחָטָה, מַפִּית אֹכֶל, מַטְלִית, מַשֶּׁהוּ שֶׁדּוֹמֶה לְאַרְנָק.
בַּסֵּתֶר גָּזַרְתִּי אֶת שְׂמִיכַת הַבֶּבָה לְפִסּוֹת בַּד צִבְעוֹנִי
וְתָפַרְתִּי אוֹתָן בְּתֶפֶר מַכְלֵב וְתֶפֶר מַסְרֵק שֶׁלְּמַדְנוּ.

אִמִּי קִבְּלָה מֵאָבִי סְכָּה מִכֶּסֶף שֶׁל "בְּצַלְאֵל",
עֲשׁוּיָה חוּטֵי פִּילִיגְרָן, בְּצוּרַת שְׁנֵי הָרִים תְּאוֹמִים.
הִיא הִנִּיחָה אוֹתָם בֵּין שַׁדֶּיהָ, עַל הַשִּׁמְלָה הַכְּחֻלָּה.

עַל הַמַּתָּנָה שֶׁלִּי הִיא אָמְרָה: יוֹתֵר טוֹב הָיָה לַעֲשׂוֹת דָּבָר אֶחָד גָּדוֹל.
יוֹתֵר מֻחֲמָשִׁים שָׁנָה נִשְׁאַרְתִּי הֲמוּמָה. לֹא הָיָה לִי מַה לַּעֲנוֹת.
"יוֹתֵר טוֹב הָיָה לַעֲשׂוֹת דָּבָר אֶחָד גָּדוֹל", הֵבַנְתִּי יוֹתֵר וְיוֹתֵר.

הִיא מֵתָה לִפְנֵי שָׁנִים לֹא רַבּוֹת בְּלִי שֶׁדִּבַּרְתִּי אִתָּהּ עַל זֶה.
אֲבָל הַיּוֹם נוֹדַע לִי פִּתְאֹם שֶׁבְּקָרוֹב אֶפְגֹּשׁ אוֹתָהּ וְאֹמַר:
אִמָּא, זֶה מַה שֶּׁעָשִׂיתִי. זֶה מַה שֶּׁיָּכֹלְתִּי.

מִמְחָטָה, מַפִּית, מַטְלִית וּמַשֶּׁהוּ שֶׁדּוֹמֶה לְאַרְנָק.

שיר 18 מתוך: שירים לפסנתר יחיד

אורי ברנשטיין

אֵיפֶכָּה יָכוֹל לְהָבִיא לָךְ, בְּנִי, תּוֹעֶלֶת
לַמְּרוֹת שֶׁאַתָּה הוֹלֵךְ אַחֲרֵי בְּאוֹתָם מִסְדְּרוֹנוֹת
וּפוֹתֵחַ, כְּמוֹ שֶׁפָּתַחְתִּי, אֶת אוֹתָהּ הַדֶּלֶת
הַמּוֹבִילָה אֶל אוֹתָם חֲדָרִים חַסְרֵי חַלּוֹנוֹת.
אֵיפֶכָּה יָכוֹל לַעֲזֹר לָךְ, וְאַתָּה, בְּנִי,
כְּבָר יוֹדֵעַ הֵיטֵב אֵיךְ זֶה לְקַנֵּא
בְּמוּדָע, בְּלֵילוֹת בְּלִי הֲפָגָה.
כַּמָּה אָזְלַת יָד יֵשׁ בָּאַהֲבָה!

וְנִדְמֶה לִי שֶׁפַּעַם שָׂמַחְנוּ עַל כָּךְ
שֶׁהַכֹּל מִסְבִּיבֵנוּ פָּנוּי וּמְבֹרָךְ
וְאַתָּה רַצְתָּ רִיצוֹת קְצָרוֹת לְהָבִיא
אֵלַי אֵיזֶה עָבָר שֶׁמָּצָאתָ בַּחֲטָף,
שֶׁהָיָה שֶׁלִּי וְהֻשְׁלַךְ מֵאַחֲרֵי גַּבִּי,
כְּדֵי שֶׁנָּשׁוּב וְנִלְמַד אוֹתוֹ בְּמִשֻּׁתָּף.

אֵינֶנִּי יָכוֹל לַעֲזֹר לָךְ שֶׁכֵּן הַחַיִּים סוֹבְבִים
וְעָלֶיךָ לָחוּשׁ בְּעַצְמְךָ אֶת הֶחָסֵר,
אַךְ רְאֵה אֵיךְ בַּיּוֹם הַמִּתְקַצֵּר
שְׁנֵי צְלָלֵינוּ נוֹפְלִים זֶה עַל זֶה, שָׁוִים.

בְּכָל־לִבִּי אֻמָּת

יהודה הלוי

בְּכָל לִבִּי, אֻמָּת, וּבְכָל מְאֹדִי / אֲהַבְתִּיךְ, וּבְגָלוּיִי וְסוֹדִי.
שִׁמְךָ נֶגְדִּי — וְאֵיךְ אֵלֵךְ לְבַדִּי? / וְהוּא דוֹדִי — וְאֵיךְ אֵשֵׁב יְחִידִי?
וְהוּא נֵרִי — וְאֵיךְ יִדְעֲךָ מְאוֹרִי? / וְאֵיךְ אֶצְעָן? — וְהוּא מִשְׁעָן בְּיָדִי!
הֶקְלוּנִי מְתִים, לֹא יָדְעוּ כִּי / קִלּוֹנִי עַל כְּבוֹד שִׁמְךָ כְּבוֹדִי.
מְקוֹר חַיַּי — אֲבָרֶכְךָ בְּחַיָּי, / וְזִמְרָתִי — אֲזַמֶּרְךָ בְּעוֹדִי!

שְׁחִי לָאֵל

שלמה אבן גבירול

שְׁחִי לָאֵל, יְחִידָה הַחֲכָמָה, / וְרוּצִי לַעֲבֹד אוֹתוֹ בְּאֵימָה.
לְעוֹלָמֵךְ פְּנִי לֵילֵךְ וְיוֹמֵךְ, / וְלָמָּה תִּרְדְּפִי הֶבֶל וְלָמָּה?
מְשׁוּלָה אַתְּ בְּחַיּוּתֵךְ לְאֵל חַי, / אֲשֶׁר נֶעְלָם כְּמוֹ אַתְּ נַעֲלָמָה.
הֲלֹא אִם יוֹצְרֵךְ טָהוֹר וְנָקִי — / דְּעִי כִּי כֵּן טְהוֹרָה אַתְּ וְתַמָּה.
חֲסִין יִשָּׂא שְׂחָקִים עַל זְרוֹעוֹ — / כְּמוֹ תִּשְׂאִי גְוִיָּה נֶאֱלָמָה.
זְמִירוֹת קַדְּמִי, נַפְשִׁי, לְצוּרֵךְ / אֲשֶׁר לֹא שָׂם דְּמוּתֵךְ בָּאֲדָמָה.
קְרֵבִי, בָּרֲכוּ תָּמִיד לְצוּרְכֶם / אֲשֶׁר לִשְׁמוֹ תְּהַלֵּל כֹּל נְשָׁמָה!

[עָטוּר מִצְחֵךְ]

אברהם חלפי

עָטוּר מִצְחֵךְ זָהָב שָׁחוֹר.
(אֵינֶנִּי זוֹכֵר אִם כָּתְבוּ כָּךְ בְּשִׁיר).
מִצְחֵךְ מִתְחָרֵז עִם עֵינַיִם וְאוֹר.
(אֵינֶנִּי זוֹכֵר אִם חָרְזוּ כָּךְ בְּשִׁיר).
אַךְ לְמִי שֶׁתִּהְיִי -
חַיָּיו מְלֵאֵי שִׁיר.

חֲלוּקֵךְ הַוָּרֹד צַמְרִירִי וָרַךְ.
אַתְּ בּוֹ מִתְעַטֶּפֶת תָּמִיד לְעֵת לַיִל.
לֹא הָיִיתִי רוֹצֶה לִהְיוֹת לָךְ אָח,
לֹא נָזִיר מִתְפַּלֵּל לְדָמוּתוֹ שֶׁל מַלְאָךְ
וְרוֹאֶה חֲלוֹמוֹת עֲגוּמִים שֶׁל קְדֻשָּׁה -
וּלְמוּלוֹ אַתְּ, אִשָּׁה.

אַתְּ אוֹהֶבֶת לִהְיוֹת עֲצוּבָה וְשׁוֹתֶקֶת,
לְהַקְשִׁיב לְסִפּוּר עַל קָרוֹב, עַל רָחוֹק.
וַאֲנִי שֶׁלֹּא פַּעַם אַבִּיט בָּךְ בְּשֶׁקֶט,
אֵין קוֹל וּדְבָרִים,
שׁוֹכֵחַ הַכֹּל עַל אוֹדוֹת אֲחֵרִים.

שׁוֹכֶנֶת נַפְשִׁי בֵּין כָּתְלֵי בֵּיתֵךְ.
וּשְׁבוּיָה בֵּין כְּתָלַיִךְ מִמֶּנִּי נִפְרֶדֶת
עֵת אֲנִי בְּגוּפִי נִפְרָד מִמֵּךְ.

פָּרוּשׁ חֲלוֹמִי כְּמַרְבָד לְרַגְלַיִךְ.
צַעֲדִי, אֲהוּבָה, עַל פְּרָחָיו פְּסִיעוֹתַיִךְ.
לִבְשִׁי חֲלוּקֵךְ הַוָּרֹד לְעֵת לַיִל.
עוֹד מְעַט וְאָבֹא אֵלַיִךְ.

וּמִצְחֵךְ
הֶעָטוּר זָהָב שָׁחוֹר
יִקְרַב אֶל שְׂפָתַי כְּחָרוּז אֶל שִׁיר.
אָז אֶלְחַשׁ בְּאָזְנַיִךְ עַד בֹּקֶר,
עַד אוֹר,
כְּשִׁכּוֹר:
עָטוּר מִצְחֵךְ זָהָב שָׁחוֹר.

מְאַהֵב חָדָשׁ

דן פגיס

אַתְּ אוֹסֶפֶת אוֹתִי, זְהוּב כְּמַעַט עָזוּב,
וּמְשַׁפְשֶׁפֶת אוֹתִי בֵּין אֲגוֹדָל וְאֶצְבַּע:
אֲנִי מִשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת חָדָשׁ, אֲפִלּוּ קְצָת לְהַבְרִיק.

אַתְּ בּוֹחֶנֶת אֶת עֶרְכִּי הַנָּקוּב,
מִתְבּוֹנֶנֶת בַּפַּרְצוּף שֶׁנִּטְבַּע בִּי:
אֲנִי מִתְגַּדֵּל, כְּמַעַט קֵיסָר שֶׁל מַמָּשׁ.

לֹא דַי. אַתְּ מַרְכִּינָה אֵלַי אֹזֶן דּוֹאֶגֶת,
מַקְשָׁה, מַקְשִׁיבָה לִי: אֲנִי מַשְׁמִיעַ לָךְ
אֶת צִלְצוּלִי הַזָּךְ בְּיוֹתֵר, כְּמַעַט לְלֹא סִיג.

לִבְסוֹף, כְּחַלְפָנִית לְמוּדַת נִסָּיוֹן,
אַתְּ נוֹשֶׁכֶת אוֹתִי: אוּלַי יִתְעַקֵּם
הַזָּהוּב הַמְּזֻיָּף הַזֶּה.

אֲנִי קָשֶׁה, עוֹמֵד בַּנִּסָּיוֹן: אָמְנָם לֹא זָהָב,
אֲבָל נָתָךְ הָגוּן. עַכְשָׁו תּוּכְלִי
בְּלֵב בּוֹטֵחַ לְבַזְּבֵז אוֹתִי.

[לַיְּפִי אֵין מִין]

יותם ראובני

לַיְּפִי אֵין מִין וְלֹא מוֹעֵד וְלֹא מֶרְחָב וְלֹא גְּבוּלוֹת
וְהוּא קַיָּם תָּמִיד לְעַצְמוֹ
לֹא נוֹתֵן אֶת זֶה לְאַף אֶחָד, בְּקֹשִׁי לְעַצְמוֹ
בְּקֹשִׁי עוֹשֶׂה הֲנָחוֹת לְיַּפִי כְּמוֹתוֹ
אֲבָל גַּם זֶה עַד קַו הַיַּפִי שֶׁרַק
הַיַּפִי, מְנֻתָּק מֵאָדָם שֶׁהוּא נִתְלֶה בּוֹ,
מַגִּיעַ אֵלָיו אוּלַי בְּצֵאתוֹ
מֵהַיַּפִי שֶׁלּוֹ עַצְמוֹ. וְכַמָּה שֶׁהוּא
יָפֶה הַיַּפִי כְּשֶׁהוּא גּוֹלֶה כִּי
כָּל מְהַגֵּר הוּא גּוֹלֶה.
וְהוּא בָּז לַזְּמַן, הַיַּפִי
כִּי מַהוּ הַזְּמַן אִם לֹא צוּרָה
רֵיקָה שֶׁל יַפִי שֶׁיֵּאָסֵף בַּאֲנָשִׁים,
בַּדְּרָכִים, בְּתַחֲנוֹת רַכֶּבֶת, בְּנִמְלֵי תְּעוּפָה,
בִּבְחִינוֹת בַּגְּרוּת, בַּתּוֹר לָרוֹפֵא
שֶׁהוּא תָּמִיד רוֹפֵא שֶׁל יַפִי שֶׁנִּפְגַּם אֲנוּשׁוֹת.

אֱמָנוּת

אמיר אור

זֶה הָיָה הַיּוֹם הַשִּׁמְינִי שֶׁל הַבְּרִיאָה -
מְשִׁיחוֹת מִכְחוֹל בּוֹעֲרוֹת נִמְשָׁכוּ
לָרַחַב הָאָפֹר־כְּחַלְחַל שֶׁל הַשָּׁמַיִם.
נַפְשׁוֹתֵינוּ יָצְאוּ אֶל הָאֵשׁ כְּמוֹ חֲרָקִים יְפֵהפִיִּים
אֲבָל הַמָּטוֹס - רַק הָלְאָה, מוֹתֵחַ קַוּוֹ
וְאָדִישׁ לַקָּטַקְלִיסְמָה הַשְּׁמֵימִית
חָלַף הַרְחֵק מֵעָלֶיהָ.

עִם שַׁחַר מִתַּחַת אֱהִילֵי עֲנָנִים
טָבַל אֶמַן הַיֵּשׁ אֶת מִכְחוֹלוֹ בְּאוֹר קָלוּשׁ
וּסְתָו שָׁלַו צִיַּר בַּשֶּׁקֶט לְתוֹךְ צַמְרוֹת עֲצֵי הַדֹּלֶב
מַתְאִים לָהֶם אַט־אַט כְּתָמִים שֶׁל גַּג
בֵּין מַפְלֵי קִיסוֹס.
הָאֲוִיר הָיָה נָקִי מִמַּחְשָׁבוֹת,
הַמַּרְאוֹת - חַסְרֵי שֵׁם, גְּדוּשֵׁי חֲלוֹמוֹת.
הָעוֹלָם
בֵּין כִּתְמֵי עוֹלָמוֹת נוֹדְדִים
עָלָה לְאִטּוֹ, פֹּה וְשָׁם, בְּעֵינַי.

בְּכָל זֹאת אֲנִי עוֹלָה

מאיה אנג'לו

אַתֶּם יְכוֹלִים לְשַׁכְתֵּב אֶת הַהִיסְטוֹרְיָה שֶׁלִּי
עִם הַשְׁקָרִים הַמְעֻוָּתִים הָאֵלֶּה,
אַתֶּם יְכוֹלִים לִרְמֹס אוֹתִי בַּלִּכְלוּךְ הַזֶּה
אַךְ אֲנִי כְּאָבָק, בְּכָל זֹאת אֶעֱלֶה.

הַאִם הַחֻצְפָּה שֶׁלִּי מַרְגִּיזָה אֶתְכֶם?
לָמָּה אַתֶּם נִתְקָפִים דְּכָאוֹן?
שֶׁאֲנִי מִתְהַלֶּכֶת כְּאִלּוּ בְּאֵרוֹת נֵפְט
נִשְׁאָבִים אֶצְלִי בַּסָּלוֹן.

בְּדִיּוּק כִּירֵחִים וְכִשְׁמָשׁוֹת,
וּכְמוֹ הַוַּדָּאוּת שֶׁל גֵּאוּת וָשֶׁפֶל,
בְּדִיּוּק כְּמוֹ תִּקְווֹת לַגַּבַּהּ נִשְׁאוֹת,
אֲנִי בְּכָל זֹאת אֶעֱלֶה.

הַאִם רְצִיתֶם לִרְאוֹת אוֹתִי נִשְׁבֶּרֶת?
בְּרֹאשׁ מֻרְכָּן וְעֵינַיִם מֻשְׁפָּלוֹת
כְּתֵפַיִם נוֹפְלוֹת מַטָּה כְּמוֹ דְּמָעוֹת,
חֲלוּשָׁה מִבְּכִיּוֹתַי הָאֻמְלָלוֹת?

הַאִם הַיְהִירוּת שֶׁלִּי מַעֲלִיבָה אֶתְכֶם?
אַל תִּקְחוּ אֶת זֶה כָּל כָּךְ רְצִינִי
שֶׁאֲנִי צוֹחֶקֶת כְּאִלּוּ כּוֹרִים
זָהָב בֶּחָצֵר שֶׁלִּי.

אַתֶּם יְכוֹלִים לִירוֹת בִּי בַּמִּלִּים שֶׁלָּכֶם,
אַתֶּם יְכוֹלִים לְחַסֵּל אוֹתִי בָּעֵינַיִם שֶׁלָּכֶם,
אַתֶּם יְכוֹלִים לַהֲרֹג אוֹתִי בַּשִּׂנְאָה שֶׁלָּכֶם,
אַךְ אֲנִי כַּאֲוִיר, בְּכָל זֹאת אֶעֱלֶה.

הַאִם הַחוּשָׁנִיּוּת שֶׁלִּי אֶתְכֶם מְעַצְבֶּנֶת?
הַאִם זֶה גּוֹרֵם לְהִתְרַגְּשׁוּת
שֶׁאֲנִי רוֹקֶדֶת כְּאִלּוּ יַהֲלוֹמִים יֵשׁ לִי
בַּמָּקוֹם בּוֹ הַיְרֵכַיִם נִפְגָּשׁוֹת?

מִתּוֹךְ הַבְּקָתוֹת שֶׁל הַהִיסְטוֹרְיָה הָעֲלוּבָה
אֲנִי עוֹלָה
מִתּוֹךְ עָבָר הַמֻּשְׁרָשׁ בִּדְאָבָה
אֲנִי עוֹלָה
אֲנִי אוֹקְיָנוֹס שָׁחוֹר, שׁוֹצֵף וְרָחָב,
נוֹבַעַת וּמִתְגַּבַּעַת אֲנִי מַפְלִיגָה בְּגַלָּיו.

אֲנִי מַשְׁאִירָה מֵאָחוֹר לֵילוֹת שֶׁל פַּחַד וְטֶרוֹר
אֲנִי עוֹלָה
אֶל שַׁחַר שֶׁהוּא נִפְלָא וְרַב אוֹר
אֲנִי עוֹלָה
נוֹשֵׂאת מַתָּנוֹת שֶׁנָּתְנוּ לִי הָאָבוֹת,
אֲנִי הַחֲלוֹם שֶׁל הָעֶבֶד וְהַתִּקְווֹת.
אֲנִי עוֹלָה
אֲנִי עוֹלָה
אֲנִי עוֹלָה.

שׁוּב אֲבָרֵךְ אֶת הַשֶּׁמֶשׁ לְשָׁלוֹם

פרוע' פרוחזאד

שׁוּב אֲבָרֵךְ אֶת הַשֶּׁמֶשׁ לְשָׁלוֹם
אֶת הַפֶּלֶג שֶׁזָּרַם בִּי
אֶת הָעֲנָנִים שֶׁהָיוּ מַחְשְׁבוֹתַי הָאֲרֻכּוֹת
אֶת צְמִיחָתָן הַמַּכְאִיבָה שֶׁל צַפְצָפוֹת הַגָּן שֶׁיַּחַד עִמִּי
עָבְרוּ אֶת הָעוֹנוֹת הַיְבֵשׁוֹת
אֶת לַהֲקוֹת הָעוֹרְבִים
שֶׁהֵבִיאוּ לִי בְּמַתָּנָה
נִיחוֹחַ שָׂדוֹת לֵילִיִּים
אֶת אִמִּי שֶׁחָיְתָה בַּמַּרְאָה
וְהָיְתָה דְּמוּת זִקְנָתִי
וְאֶת הָאֲדָמָה שֶׁתַּאֲוַת הַחֲזָרָה שֶׁלִּי טָמְנָה בְּבִטְנָהּ הַבּוֹעֶרֶת
זְרָעִים יְרֻקִּים — שׁוּב אֲבָרֵךְ לְשָׁלוֹם

אֲנִי בָּאָה, אֲנִי בָּאָה, אֲנִי בָּאָה
עִם שְׁעָרִי: הֶמְשֵׁךְ הָרֵיחוֹת הַתַּת־קַרְקָעִיִּים
עִם עֵינַי: חֲוָיוֹת עֲלָטָה דְּחוּסוֹת
עִם הַשִּׂיחִים שֶׁקִּטַּפְתִּי מֵהַחֹרֶשׁ שֶׁמֵּעֵבֶר לַקִּיר
אֲנִי בָּאָה, אֲנִי בָּאָה, אֲנִי בָּאָה
וְהַסַּף מִתְמַלֵּא אַהֲבָה
וַאֲנִי עַל הַסַּף, אֶת הָאוֹהֲבִים
וְיַלְדָּה שֶׁעוֹדֶנָּה שָׁם,
נִצֶּבֶת עַל הַסַּף הַמָּלֵא אַהֲבָה, אֲבָרֵךְ לְשָׁלוֹם

בַּיִת

צור גואטה

בית 1

אֲנִי רוֹאֶה בַּיִת הַפּוֹשֵׁט רְהִיטָיו מֵעָלָיו,
מְנַעֵר קִירוֹתָיו בִּפְרָאוּת.
מַשְׁלִיךְ אֶת הַמִּטָּה, זוֹרֵק חֹלּוֹן
מִתְעַרְטֵל מִכָּל מַדְפֵּי הַסְּפָרִים
שֶׁהֶעֱלוּ אָבָק עָלָיו.
מְרוֹקֵן אֶת עַצְמוֹ מִכָּל חֲלָקָיו.

בית 2

וַעֲדַיִן —
לֹא יִפְשֹׁט הַבַּיִת אֶת כָּל זִכְרוֹנוֹתָיו.
אֶת כָּל שֶׁהָיוּ בּוֹ וְצָחֲקוּ, וְעִשְׁנוּ, וְיָשְׁנוּ, וּבָכוּ,
וְחָלוּ, וְחָלְמוּ, וְאָהֲבוּ וְנֶעֱלְמוּ וְהֶחְלִפוּ בַּאֲחֵרִים
שֶׁגַּם הֵם הָיוּ בּוֹ
וּבִשְׁלוּ, וְאֵרְחוּ, וְעָשׂוּ אַהֲבָה
וְעוֹד אַהֲבָה עַד שֶׁהִתְעַיְּפוּ וְהָלְכוּ.

בית 3

לֹא יִפְשֹׁט הַבַּיִת אֶת כָּל זִכְרוֹנוֹתָיו.

בית 4

כָּעֵת קִרְאוּ אֶת הַשִּׁיר מֵהַהַתְחָלָה
וְהַחֲלִיפוּ אֶת הַמִּלָּה בַּיִת בַּמִּלָּה אָדָם.

* משורר ישראלי. השיר לקוח מספרו "נפש מרגרינה" (2023), הוצאת קתרזיס, עמ' 180.

אנטיגונה

סופוקלס · תרגום: שמעון בוזגלו

אִם הוּא מְכַבֵּד אֶת חֻקֵּי הָאָרֶץ
וְנִשְׁבָּע בָּאֵלִים לִשְׁמֹר עַל הַצֶּדֶק –
הוּא זוֹכֶה לְמָקוֹם נַעֲלֶה בַּמְּדִינָה;
אַךְ אִם בְּעַזּוּת מִצְחוֹ
הוּא מִתְרוֹעֵעַ עִם הָרַע –
לֹא יַכִּירֶנּוּ מְקוֹמוֹ בְּתוֹכֵנוּ.

(תרגם מיוונית: שמעון בוזגלו)

אדיפוס המלך

סופוקלס · תרגום: אהרן שבתאי

אַחַי, בְּנֵי תֶּבַי, הִנֵּה אֶדִיפּוּס, רְאוּ,
זֶה שֶׁפָּתַר אֶת הַחִידָה הַנּוֹרָאָה, אָדָם חָזָק,
נַעֲרָץ עַל אֶזְרְחֵי הָעִיר וּמְעוֹרֵר קִנְאָה.
לְאֵיזֶה גַּל שֶׁל אֲסוֹנוֹת הִגִּיעַ!
מוּסַר הַשֵּׂכֶל, אֵין לְכַנּוֹת אָדָם
בַּתֹּאַר מְאֻשָּׁר, כָּל עוֹד הוּא חַי. יֵשׁ לְהַמְתִּין
עַד שֶׁיְּחֻצֶּה אֶת גְּבוּל חַיָּיו, בְּלִי סֵבֶל.

(תרגם מיוונית: אהרן שבתאי)

כל הבגרויות בספרות עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/literature